



เรื่อง การขุดค้นซากมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์



สมาคมอาจารย์อุดมศึกษาแห่งประเทศไทย

ส.ค.ส. 2531

ถอดความจากเพ่งบันทึกการอภิปราย

เรื่อง

อาจารย์อุดมศึกษากับสังคมปัจจุบัน

ผู้ร่วมอภิปราย

ค.เส้นันท์ จามริก ค.เจตนา นาควิริยะ ม.ร.ว.พฤทธิอำภอ ปุ่มพล

จัดโดย สมาคมอาจารย์อุดมศึกษาแห่งประเทศไทย

วันที่ 30 สิงหาคม 2530

ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์



เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

การอภิปรายเรื่อง "อาจารย์อุทิศศึกษากับสังคมปัจจุบัน" จัดโดยสมาคมอาจารย์อุทิศศึกษาแห่งประเทศไทย วันที่ 30 สิงหาคม 2530 ณ ห้องประชุมชั้น 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ร่วมการอภิปราย: ค. เสน่ห์ จามริก ค. เจตนา นาควิริยะ

ม.ร.ว.พฤษีสาธิต ชุ่มพล

ผู้ดำเนินการอภิปราย : ค. ระวี ภาวิไล

ม.ร.ว.พฤษีสาธิต ชุ่มพล

วันนี้ก็ไม่ได้เตรียมอะไรมามาก คือ ในหัวข้อที่จะพูดกันก็คือ อาจารย์อุทิศศึกษากับสังคม
ผมถามคำถาม 3 - 4 อย่างนะครับ สังคมกระทบอาจารย์อย่างไร นี่คือคำถามแรกก็ผมถาม คำถาม
ที่สองคือ สังคมมองอาจารย์อย่างไร คำถามที่สามคือ อาจารย์กำลังทำอะไรอยู่ ซึ่งเชื่อมโยงกับ
สังคมมองอาจารย์อย่างไร ซึ่งในนั้นคงจะมีเรื่องของสิทธิเสรีภาพของอาจารย์และเรื่องของจรรยา
ตามมาและอันสุดท้ายผมอยากจะใช้ชื่อว่าการเมืองของอาจารย์ คือ ในข้อบังคับของสมาคม (อาจารย์
อุทิศศึกษาฯ - บ.ก.) นั้น เขาบอกว่าไม่ต้องการให้สมาคมนี้เป็นเครื่องมือของการเมือง ของพรรค
การเมืองหรือกลุ่มการเมืองก็แล้วแต่ แต่ก็คงไม่ได้หมายความว่าสมาคมนี้จะไม่มีการเมืองของอาจารย์
อยู่ในนั้น เพราะฉะนั้นจะจบลงด้วยการเมืองของอาจารย์ ก็คงจะเป็นไปตามสายอาชีพ คงต้อง
จบลงที่การเมือง เพราะว่าอาชีพหนึ่งวิเคราะห้การเมือง ก็ต้องจบลงที่การเมือง

สังคมกระทบอาจารย์อย่างไรมัน ผมพยายามคิดย้อนไปถึงตอนต้นที่เราตั้งสมาคมนี้ขึ้นมา
คือ ภายหลัง 14 ตค. 2516 ซึ่งก็เป็นช่วงซึ่งประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความตื่นตัวในการที่จะตั้งกลุ่ม
ตั้งอะไรขึ้นมา โดยที่เราคิดไปว่าในการที่เราจะตั้งกลุ่มพิทักษ์สิทธิของเราหรือพิทักษ์ผลประโยชน์
ของเรานั้นมันเป็นส่วนหนึ่งของการที่จะทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืน สำหรับคนบางคนที่สิ่งเกิดขึ้นหลัง
จากนั้น ในวันที่ 16 ตค. 2519 ก็อาจจะตั้งคำถามเหมือนกันว่าในการที่เราตั้งกลุ่มเต็มแรง เต็มกา
กันเยอะแยะนั้น มันทำให้ประชาธิปไตยยั่งยืนหรือเกิดการทำลายประชาธิปไตยขึ้นมาใน พ.ศ. 2519
อันนี้ก็ เป็นคำถามที่ผมยังค้างอยู่ในใจ หรือว่ามันเป็นเพราะว่าวิธีการที่เราทำอะไรต่าง ๆ นั้น

มันไม่เชื่อให้เกิดประชาธิปไตยหรืออย่างไร นั่นคือกรณีทั้งหมดของการเกิดขึ้นมาของลัทธิคอมมิวนิสต์ เรา
ต้นตัวที่จะไม่ใช่พิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ของเราเองเท่านั้น แต่ว่าในการที่จะรับใช้สังคมรับใช้คนหมู่มาก
มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนหมู่มากซึ่งเสียเปรียบในสังคม ผมเข้าใจว่าเจตนารมณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์ก็มี
อยู่ในท่านองนั้น ถ้าเราลองมอง ๆ สังคมในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่เป็นประชาธิปไตย
ก็เป็นความรู้สึกที่อ่อนลง ในทางด้านเศรษฐกิจทุนนิยมก็มีมากขึ้น สังคมกำลังกระทบต่ออาจารย์อย่างไร
ในด้านการเมืองนั้นผมคิดว่า สังคมก็คงกระทบต่ออาจารย์มากเหมือนกัน ในแง่ที่ว่าเมื่อก่อนนี้เรา
ประท้วงเราต้องการค่าใช้จ่ายน้อย ค่าใช้จ่ายตามอุดมคติ เราจะเห็นว่าเพื่อน ๆ เราหลายคนก็ไป
เป็นที่ปรึกษาผู้มีอำนาจบ้าง หรือเข้าไปอยู่ในแวดวงของผู้มีอำนาจ ไม่ว่าจะในวันนั้นหรือวันนี้เป็นต้น
ก็คงจะมองเห็นแล้วว่าบ้านเมืองมีผลกระทบกับเราอย่างไร ในด้านเศรษฐกิจก็รัดตัว มันอาจทำให้
เรามีความรู้สึกเปรียบเทียบกับเพื่อนเราที่อยู่ในวงการเอกชน เขาเงินเดือน 3 หมื่น ของเรา 7 พัน
มันก็ต้องหาอะไรมาเพิ่มใน 7 พันนั้นขึ้นมาเพื่อให้มันมีหน้ามีตาขึ้น หรือมีครอบครัวขึ้น ถ้าทางด้าน
การเมืองเรามีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้น ในด้านเศรษฐกิจเราก็มีแนวโน้มที่จะขยายตัวมากขึ้นเหมือนกัน
เราใช้นายทุนมากขึ้น เราไม่ค่อยไปชอบกรรมกรเหมือนเมื่อก่อนนี้ แต่เราไปชอบนายจ้าง

สังคมมองอาจารย์อย่างไร บางทีอาจารย์ไม่รู้ว่าจะสังคมเขามองอาจารย์อย่างไร ผิดเขา ๆ
เอาแล้วกันว่าเขามองอย่างไร วันนี้รู้สึกหลายครั้งที่สะท้อนออกมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการจาก
กลุ่ม กระทรวง กรม เขาบอกว่าเราสบายกว่าเขา เราไม่อยู่ในกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ มากมาย
และหากินเป็น Moon life หรือ Midday life เราก็ได้จ่ายกว่าเขา ขณะเดียวกันก็
คอร์รัปชั่นได้ยากกว่าเขา ในสังคมส่วนหนึ่งข้าราชการก็กินกันเองในกระทรวง ทบวงกรม อีกส่วนหนึ่ง
เขาก็บอกว่าไปขอภรรยาใช้ จะล่อนอะไรจากตำราอะไรก็ไม่ทราบ ไม่เห็นจะทำอะไรให้ลูกศิษย์จะ
เจริญรุ่งเรืองเลย ไม่ว่าจะที่ภาคที่ภาค อีกอันหนึ่งก็คือไม่ค่อยจะรับผิดชอบต่ออาชีพ มันอาจจะเลยไป
กว่าการรับผิดชอบต่อศิษย์ด้วยซ้ำไป ในลักษณะดังกล่าวต่อศิษย์นั้นในอันต่ำ ๆ ก็คือ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา
แต่ศิษย์ไม่เคยเจอได้นั้นก็เป็นความไม่รับผิดชอบต่ออาชีพ มันอาจจะมากกว่านั้น มันอาจจะไม่ได้แปลว่า
มันเป็นอย่างนั้นโดยทั่วไป แต่ว่ามันเป็นข่าวและเป็นสิ่งซึ่งสังคม เขาถือว่ามันเป็นจริงอยู่มากในวงการ
ของอาจารย์ อีกอันหนึ่งก็คือ ดีแต่เป็นคนอื่นเค้าเป็นเอง เราก็ว่านักการเมืองเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
ไม่ได้ความ เมื่อวานนี้ผมก็หยิบหนังสือซึ่งลัทธิคอมมิวนิสต์คำลัทธิเขาตีพิมพ์ชื่อ ผู้แทนราษฎรหรืออะไรนี่
มีจดหมายจากผู้อ่านซึ่งเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์คำลัทธิก็บอกว่าเมืองไทยวิกฤต มันวิกฤตตรงไหนกันแน่
มันวิกฤตตรงอาจารย์เที่ยวไปหากินแทนที่จะล่อนหนังสือ แล้วก็ไปว่าคนนั้นคนนี้ ว่าผู้แทนว่าไม่มีความ
รับผิดชอบต่อ ไม่มีความคิด แต่แล้วเราก็อาจจะคิดไม่ได้ดีเลย แต่ในวงการของเราเองเราก็ไม่ได้

รับผิดชอบต่ออาชีพของเราได้ดีกว่า เขารับผิดชอบหน้าที่ของเขา ภาพของสังคมก็อาจจะ เป็นภาพที่ว้า หลายนๆ ครั้งที่เราบอกว่าผู้แทนใช้เงินหาเสียงกัน แต่เรารู้ๆ อยู่ แก่ใจเหมือนกันว่าในวงการ ของเราก็ใช้เงินหาเสียงมีอยู่เหมือนกัน ในการเลือกอธิการบดี ผู้บริหารมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และ การที่เราจะใช้มักเลงตีกันอะไรต่าง ๆ ซึ่งผู้แทนใช้นักเลง เป็นหัวคะแนน เราก็ใช้เหมือนกัน ในภาพเหล่านี้ผมคิดว่าประชาชนทั่วไปคงไม่รู้ว่ามี คงคิดว่าเป็นภาพอีกภาพหนึ่ง รวมความแล้ว อาจารย์ทำอะไรให้ส่วนไหนหรือใครในสังคมกันแน่ในเวลานี้ ควรจะเป็นปัญหาที่เราต้องมองให้หนัก ในสัปดาห์นี้ ถ้าเผื่อว่าจะมีสัปดาห์นี้ ถ้าไม่ยอมก้มงอ ก็อย่ามีเลยสัปดาห์นี้ ก็ยุบซะแล้วก็ทำในสิ่งที่ เราทำอยู่ดี

ค. เจตนา นาควัชระ

ก่อนที่ผมจะสมัครเป็นสมาชิกของสัปดาห์นี้ ตอนนั้นไม่ได้เป็นอาจารย์ประจำ ผมออกไป ่ไปดูงานข้างนอก มันมีแรงดึงดูดอะไรหลายอย่าง เช่นว่า ความตื่นตัวในวงการของอาจารย์อุดมศึกษา ในตอนนั้น รู้สึกมันเป็นนิมิตที่ตมมากและผมก็ขอมาเป็นสมาชิกสัปดาห์นี้ด้วยดี และหลังจากนั้นผมก็เข้ามา เป็นอาจารย์ประจำ และภาพสวยงามเหล่านั้นก็ค่อย ๆ เลือนหายไป แต่ผมก็ยังพยายามมองภาพที่ สวยงามอยู่บ้าง ผมอยากจะทำต่อจากอาจารย์พุทธิสสาณ ในแง่ที่ว่าเรามาวิเคราะห์ตัวเองและกล้า พุดในสิ่งที่ควรจะพูดในห้องเล็ก ๆ ผมก็คิดว่าที่อาจารย์พุทธิสสาณ พูดนั้นเป็นแง่หนึ่ง จะว่าไปแล้ว อาจารย์มหาวิทยาลัยปัจจุบันถ้าเกิดจะทำอะไรที่จริงจังแล้วทำได้มากกว่า 20 ปี ก่อนได้แน่นอน อาจารย์มหาวิทยาลัยมีสื่อที่จะพูดกับคน เป็นจำนวนมากได้ดีกว่าคนที่เข้ามาทำงานในระบบนี้เมื่อ 20 30 ปีที่แล้ว คิดดูว่าพวกเราเขียนลงหนังสือพิมพ์ ๆ ก็รับไปพิมพ์ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่เขาอยู่ได้ด้วยหน้าแรก หน้ากลาง ๆ ก็หาคนขึ้นมาเขียน พวกเราก็ยินดีที่เขียนให้ ออกวิทยุกระจายเสียง ออกโทรทัศน์ กันมากจนมีคนจำหน้าได้ ออกโทรทัศน์คนผู้ยิ่งใหญ่เปลี่ยนไปแล้ว อาจารย์ของเราที่ยังคงอยู่ที่เดิม คิดดูสิว่าเราเป็นจุดที่แสดงถึงความมั่นคงของปัญญาความคิดของบ้านเมือง เขาเปลี่ยนแล้วเรายังไม่ เปลี่ยน ยิ่งไปกว่านั้นดูในเรื่องอื่น ๆ สำหรับตำราหนังสืออะไรต่าง ๆ มากมาย หรือว่าได้วาทีกันแล้ว เก็บใส่ต่างค์คนเข้าไปดู ผมว่าถ้ามีความตั้งใจและมีอะไรที่จะถ่ายทอดมันให้ได้ แต่ที่ทำไม่ทำก็มีข้อ จำกัดต่าง ๆ ตามที่อาจารย์พุทธิสสาณพูด ผมก็จะขอว่าต่อ คือเรามองพวกเรากันเองบ้างและมองดู ตัวเองบ้าง ปัญหาใหญ่ก็คือว่าอย่างผมเขาเลี้ยงไว้ทำไม ระบบที่จะมีตำแหน่งให้ผมและจ่ายเงินเดือน ผม อายุมากแล้ว 50 ปี เงินเดือนผมก็สูงแล้ว แต่ผมสอนวิชาเยอรมัน วิชาเอกของผมมี 4 คน

ผมไม่เคยขาดสอน ไปซึ่งผมสอนได้เลย ก็ฟังไม่รู้เรื่องอยู่ดี ผมเตรียมแค่คน 4 คน ผมถือว่าเมื่อเขา
จ้างมาทำตรงนี้ ผมสอนแค่ 4 คนให้ดีที่สุด ผมสอนนอกหลักสูตรด้วย เพราะว่าให้ผมสอนแค่บรรณคดี
เยอรมันก็คงแคบไป ผมพยายามเชื่อมโยงจาวรรณคดีเยอรมันเป็นข้ออ้างที่จะไปพูดถึงเรื่องอื่น ๆ
ตรงนี้ผมคิดว่าแต่ละบุคคลมีหน้าที่แรกในฐานะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย หน้าที่แรกผมคิดว่าสำคัญที่สุด
ก็คือสอนหนังสือ และตรงจุดนี้ที่หนักที่สุดเสียก่อน ก่อนที่กระโดดไปทำเรื่องอื่น การที่จะเชื่อมโยง
ประสบการณ์ของเราที่มันมีมากมายเกินกว่าล่าช้าของเราและการได้สัมผัสกันเด็ก ผมว่านี่เป็น
ก้าวโรยอย่างหนึ่งของชีวิตที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่เราต้องสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าที่เราทำสิ่งสอน
อยู่นั้นเชื่อมโยงกับสังคมภายนอกกับสังคมบ้านเมืองในขณะนี้อย่างไร ถ้ายังหาความสัมพันธ์อย่างนี้ไม่ได้
การสอนนี่ก็เป็นการว่ากันเปล่า ๆ ตามหลักวิชา ซึ่งมันไม่เชื่อมโยงกับอะไรเลย

ถ้าเขามองดูรอบตัวแล้วมองดูประวัติและวิวัฒนาการของอุดมศึกษาในบ้านเรา ผมมีความ
รู้สึกว่าในฐานะที่เราเป็นครูในมหาวิทยาลัย เราเป็นผู้ตามเขาตลอดเวลา ผมจะพูดว่าในฐานะที่ตาม
เราจะตามอย่างไรบ้าง เราไปอ่านประวัติอุดมศึกษาที่อื่นอ่านก็เกิดความเข้าใจว่าของเราไม่ได้เป็น
อย่างนั้น ทั้งนั้นมันก็ไม่ได้เสียหายอะไรรุนแรง นั่นก็คือว่า เขาเรียกเราไป ในขณะที่ในสถาบันต่าง ๆ
ในที่อื่น คนเขามารวมตัวกันแล้วก่อตั้งกันขึ้นมาเป็นกลุ่มเป็นก้อน เสร็จแล้วจึงมีคนมาเรียนกับเรา
ถ้ามันเป็นอย่างนั้นได้มันก็คงสวยงาม เรานัดกันสักทีแล้วไปตั้งอะไรอยู่กลางทุ่ง ลักษณะอย่างนี้ก็ยืง
ไปว่านี่คือมหาวิทยาลัย แต่ไม่รู้หรือกว่าเอามหาวิทยาลัยไปทำอะไร อย่างนี้เขาก็บอกว่าเขาเปิด
มหาวิทยาลัยใหม่เราก็ไปสมัครกับเขา ความจริงเราก็ไม่รู้ว่าข้างในมันเป็นอะไร เราก็ไปสมัครกับ
เขาไว้ก่อน เพราะเป็นทางหนึ่งที่จะหางานทำ นั่นเป็นเรื่องของผู้ตาม หลวงท่านเรียกเราไปเรา
ก็ไปตามที่หลวงท่านเรียก ไปเสร็จแล้วเราก็เป็นคนของหลวงต่อไป แปลว่าอะไรก็ไม่สรุป

ครั้งหนึ่งเมื่อเด็กเขาตื่นตัวกันขึ้นมาเราก็ติดตามเด็ก คิดดูว่าเราตามเด็กอย่างไร เมื่อ 10
ปีที่ผ่านมา เราตามเขาในขณะที่เขาตื่นตัวทางสังคมและการเมือง บางคนในขณะนั้นอยากจะอ้างว่า
ความจริงเด็กได้ความคิดมาจากเขา จะพูดตั้ง ๆ เมื่อระหว่างปี 2516 แต่พอปี 2519 แล้วจะหลบ
เข้าไปอยู่หลังเด็ก เราตามเขามาตลอดเวลา คำว่านักวิชาการพอหลัง ๆ ที่มันเกิดขึ้นมา แทนที่จะ
เป็นนักวิชาการเป็นผู้นำอย่างแท้จริง มันแปลว่าวิชาการเพื่อสนอง และเราคิดหรือว่าเราสนองความ
ต้องการของคนเป็นจำนวนมากในสังคมที่ผมไม่ปฏิเสธว่ามีบุคคลบางกลุ่มในหมู่ของพวกเรา
ที่ไม่ได้ไปทำอะไรที่มีประโยชน์มหาศาลเลย บางคนอาจไม่เคยมีชื่อเสียงหนังสือพิมพ์ บางคนพวกเรา
อาจไม่เคยรู้จักเสียด้วยซ้ำ แต่ในฐานะที่เป็นผู้นำ เราจะนำอย่างไร เราอยากจะเป็นผู้นำกับเขา
บ้างแต่เราคิดไม่ออก ในที่สุดเขาก็คิดว่าถ้าเราไปให้คำปรึกษาเขาแล้วเขาจะทำตามเรา แล้วสิ่งซึ่ง

เราทราบหลังจากนั้นว่าเขาก็เอาเราไปใช้อย่างใดอย่างหนึ่ง และเขาก็ไปเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเรา
แนะนำเสีย แล้วก็ไปทำอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเราไม่ได้ตั้งใจให้มันเป็นอย่างนั้นเลย เราเป็นผู้ตาม
ฮักในแง่ดี จนในบางครั้งเราก็คิดใหม่ว่า ถ้าเขาให้โอกาสที่จะให้เราไปนั่งในผี ๆ สำคัญเราจะ
นั่งไหม เราอินที่นั่งเพราะเราคิดว่าลืมองเราเหนือเขา เมื่อเราไปนั่งแล้วเราจะนำเขา ความ
อยากที่จะนำในที่สุดมันก็นำเราให้ไปเป็นผู้ตาม

อาจารย์เล่นนี้ เคยเชิญผมไปที่พญาเมื่อประมาณสัก 3-4 ปี มีการประชุมสมาคม
สังคมศาสตร์ แล้วมีพวกเรากลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยตำรวจใหญ่เลย ตำรวจการ
อย่างสาตเสียดเสียด ตำรวจการเลวอย่างนั้น เลวอย่างนี้ ผมทนไม่ได้ ผมเลยยกมือถามว่า
แล้วท่านเป็นข้าราชการหรือเปล่า ข้าราชการคือเรา ผู้ที่พูดอยู่ในราชการคือเรา และในบาง
ครั้งพวกเราได้ไปอยู่ที่ ๆ น่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีได้ เหตุใดจึงไม่ทำสิ่งนั้น
เหตุใดจึงไปตามเขา และในขณะที่ลงมาตำรวจการ ตำใครก็คือตัวตัวเอง ผมว่าเรื่องบทบาท
ของความอยากจะเป็นผู้นำในที่สุดตกหลุมพรางของตัวเองกลายมาเป็นผู้ตาม มันยังมีอยู่หลายขั้นตอน
แต่เวลาหมดลงแล้ว ถ้ามีเวลาผมขอต่อ

ค. เล่นนี้ จามริก

ในช่วง 10 นาทีที่สั้น ผมขอพูด 2 ประเด็นใหญ่ คือ ในประเด็นแรกให้เรารองพิจารณา
ว่าเราเป็นอาจารย์อุดมศึกษา เราอยู่ในฐานะอะไร ประเด็นที่สอง อาจารย์อุดมศึกษา น่าจะมี
พันธะต่อสังคมอย่างไร ถ้าหากเราจะมองดูตัวเองว่ามันแตกต่างจากครูสอนหนังสืออย่างไร ระดับ
ประถม มัธยม ผมไม่ได้หมายความว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยต้องวิเศษกว่า ผมคิดว่าโดยพันธะหน้าที่
และโดยลักษณะของการศึกษา การศึกษาก่อนหน้าอุดมมันเป็นเรื่องของการถ่ายทอด แต่ในระดับอุดม
ศึกษามันเป็นเรื่องของการฝึกอบรมให้คิดค้นตั้งคำถามอะไรต่ออะไรหลาย ๆ อย่าง เพราะฉะนั้นใน
แง่ดีแล้ว การถ่ายทอดจึงเป็นเสี้ยวเดียวของหน้าที่ ซึ่งอยากจะสรุปตรงนี้ ที่คณะของผมอาจจะไม่
ค่อย practical นัก เพราะผมมีชื่อเสียงในเรื่องนี้อยู่แล้ว ผมคิดว่าอาชีพอาจารย์ในมหาวิทยาลัย
นั้นถ้าไม่สามารถจะคิดให้ไกลออกจากตัวเองไปแล้ว คงจะเป็นอาจารย์อุดมศึกษาที่สมบูรณ์ไม่ได้
อาจารย์พุทธลีลาพูดถึงก็ขอให้ตอบผิดหน่อยที่ว่า เรื่องเงินเดือน * ก็แน่นอนอันนี้เป็นปัญหาที่ทุกคนประสบ
ผมก็ประสบ และผมก็เชื่อว่าคนไทย 80% ก็ประสบเหมือนกันกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แต่ถ้าหาก
ว่าในแง่ของอาชีพในแง่ของศีลธรรมแล้ว เราไม่สามารถคิดให้ออกไปจากนี้ได้ จริงอยู่ปัญหาเรื่อง
สุดท้ายได้เราควรช่วยกันปฏิรูปช่วยกันปรับปรุง แต่ไม่ใช่เป็นอุปสรรค ไม่ใช่เงื่อนไขที่จะสกัดกั้นให้อาจารย์

คิดให้ไกลออกไปจากตัวเอง ในแง่นี้ผมอยากจะเรียนเสียเลยว่า ความจริงแล้วที่ผมมาให้คิด
 ออกไปไกลจากตัวเอง ผมไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการล่อนหนังสือและการวิจัยเท่านั้น เพราะว่า
 ล่องอย่างนี้เป็นพันธะต่อสังคมอยู่แล้ว ผมหมายถึงน่าจะผิออกไปสักนิดหนึ่งออกไปจากตัวเองให้มาก
 ขึ้น ออกไปจากวิชาชีพในเงื่อนไขที่ผมจะพูดถึงในตอนท้ายที่ว่าพันธะที่มีต่อสังคมควรจะเป็นอย่างไร
 ผมขอตั้งเป็นหลักการเสียก่อน

ในประการที่ล่อง เราต้องสำนึกว่าเราอยู่ในระบบอุดมศึกษาที่ค่อนข้างจะมีปัญหาอยู่มาก
 เป็นระบบการศึกษาซึ่งค่อนข้างจะหย่อนยานต่อพันธะทางสังคมภายนอก คือ เราพูดเรื่องภายใน
 อยู่เรื่อย ๆ เมื่อก็อาจารย์เจตนาพูดว่าเราเป็นผู้ตามอยู่เรื่อย มันไม่ใช่แต่อาจารย์เท่านั้น และ
 สถาบันการศึกษาเป็นผู้ตามโดยตลอด ผมเคยเล่าให้ฟังทุกครั้ง ในการสัมมนาที่เชียงใหม่ ทบวง
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นเลขาธิการสภาพัฒนาแห่งชาติ ท่านจะพูดถึงว่าสภาพัฒนาและรัฐบาล
 วางแผนนั้น ๆ ก็คาดว่าบรรดามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็จะวางแผนการศึกษาตามความต้องการนั้น ๆ
 ซึ่งผมบอกผมไม่เห็นด้วย ผมบอกว่ามหาวิทยาลัยนั้นน่าจะเป็นผู้นำในทางความคิด ในการพัฒนา
 ประเทศด้วยซ้ำไป เพราะว่าพูดจากประสบการณ์สภาพัฒนาก็ได้ผิดพลาดมามากในช่วง 20 ปี ถึง 10
 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจหรือการวางแผน ก้าวส่งคนต่าง ๆ ได้มีการผิดพลาด
 มาโดยตลอด ผมว่ามหาวิทยาลัยน่าจะทำหน้าที่ได้ดีกว่า เพราะบริสุทธ์มากกว่า ผมจะพูดถึงว่าเรา
 อยู่ในสถาบันซึ่งขาดพันธะต่อสังคมภายนอก ถ้าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมที่จะรับผิดชอบ
 ให้บ้านเมืองไปได้อย่างสมบูรณ์ ผมเชื่อว่ามีน้ำหนักมา อาจารย์พุทธิสากลบอกว่าสังคมภายนอกจะ
 มองอย่างไรก็ตาม แต่สังคมไทยก็ได้ ให้ความเคารพเทิดทูนพวกที่มีอาชีพเป็นครูบาอาจารย์มากพอสมควร
 อย่างผมพูดอะไรไปมีคนฟังพอสมควร แล้วเหตุไฉนคนอื่นซึ่งไม่มีผลอย่างผมพูดแล้วใครจะไม่ฟัง
 เพราะฉะนั้นในยามวิกฤตอย่างนั้น ผมเชื่อเหลือเกินว่ามีอาจารย์มหาวิทยาลัยมาช่วยกันรับผิดชอบ
 เรื่องของปัญหาสิทธิ สภาทางการเมือง เรื่องข้าวเรื่องขวฯ ผมเชื่อว่าเหตุการณ์จะไม่วิบัติ

ในเรื่องวิกฤตทางการศึกษา ...จริงอยู่เราล่อนไปวิจัยไปทุกวันเราก็ทำหน้าที่ของเรา
 อยู่แล้ว แต่ว่ามันยังไม่พอ ในฐานะที่เป็นอาจารย์อุดมศึกษา เราก็รู้ว่าการล่อนการวิจัยทุกวันนี่ไป
 เพื่อผลิตบัณฑิต ไม่ว่าจะอยู่ในสาขาวิชาใด ๆ ก็ตาม เราก็มีความสำนึกได้ว่าเราผลิตบัณฑิตมีความสำคัญ
 แค่ไหน เราน่าจะคิดไปไกลกว่านี้ ฉะนั้นคิดเพียงว่าวันนี้เราล่อนวิชาวันนี้ อากิตยจะก็ชั่วโมงหรือว่า
 ปีหนึ่งจะต้องวิจัยกี่เรื่อง เพื่อเอาตำแหน่งนั้นตำแหน่งนี้ ถ้าหากเรามองความมุ่งหมายของการล่อน
 อย่างผมล่อนรัฐศาสตร์ผมค่อนข้างโชคดี ผมเห็นภาพได้ชัดมากกว่าคนอื่นในแง่ที่ว่า ลูกศิษย์ที่ผลิตไปแล้ว
 ไปรื้อโลกคนบ้าง ฉะนั้นจากความรู้สึกนี้เราก็ต้องปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรบ้างอะไรต่าง ๆ บ้าง อันนี้คือ
 ตัวอย่างที่มีพันธะต่อสังคมที่เราฟังจะมีอยู่

สรุปแล้วผมก็เห็นว่าไม่ใช่วิกฤตกาลของเฉพาะมหาวิทยาลัย แต่เป็นไปทั้งระบบ อันนี้ ก็ทำให้มีความรู้สึกว่าในฐานะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ก็น่าจะมีการพูดให้ความเห็นหรือว่าศึกษาวิจัย เพื่อให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วเรากำสั่งทำหน้าที่ในระบบเล่นล่อนองต่อพันธะสังคมได้ดีมากน้อยแค่ไหน เพราะว่าเราทำได้มากน้อยแค่ไหนมันขึ้นอยู่กับตัวสถาบันการศึกษาของเรา ผมคิดว่าอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาน่าจะคิดถึงในระดับอย่างนั้น ในบ้านเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงและความจริงทุกสังคมก็เป็น สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น แต่ว่าสังคมไทยจะมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่งมันอยู่ในช่วงสังหระของการ เปลี่ยนเร็วมาก เพราะฉะนั้นผมคิดว่ามันเป็นพันธะที่เราน่าจะคิด ผมเชื่อว่าตัวอย่างที่ผมยกขึ้นมาข้างต้น พอจะเป็นรูปธรรมว่าเรามองให้ไกลจากตัวเราจากอาชีพของเรา เมื่อสรุปแล้วจะได้ว่าเราคิดให้ไกล ออกไปจากตัวเราได้แล้ว อาจารย์แต่ละคน อาจารย์แต่ละกลุ่ม แต่ละสถาบัน อาจารย์ทั้งประเทศ ก็จะเป็นสถาบันหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่นอกเหนือไปจากวิชาชีพต่าง ๆ ก็ถือเป็นสถาบันที่ให้สิ่งหนึ่ง ที่มีความอย่างยิ่งกับสังคมก็ต่อมโนธรรม ไม่ใช่ในเรื่องนามธรรมที่ไม่มีความหมาย มโนธรรมที่สังคม ไทยมีวัฒนธรรมมีประเพณีอยู่แล้วที่จะรับในสิ่งเหล่านี้ ตรงนี้ถ้าเมื่อเราทำได้ ไม่ว่าจะบ้านเมืองจะ เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ไม่ว่าจะใครจะคอร์รัปชันอย่างไร ผมเชื่อว่า มันจะช่วยทำให้สังคมเราอยู่ใน สภาพสมดุลย์และมีความเที่ยงธรรมเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ตามสมควร

ม.ร.ว.พฤษวิศาล ฟูมพล

อยากจะทำในประเด็นเดียวเท่านั้น เรากำสั่งพูดถึงเรื่องของเสรีภาพทางวิชาการ เรากำสั่งพูดถึงการที่จะคิดและนำสังคม ไม่ตามสภาพพิมพ์ ไม่ผลิตบัณฑิตเพื่อตอบสนองความต้องการ ของตลาดเดี๋ยวนี้ ซึ่งที่จริงแล้วขบวนการผลิตบัณฑิตนั้นต้องใช้เวลาาน กว่าเราจะปรับปรุงจะผลิต บัณฑิตในยุคนี้ไป คิดแล้วอย่างน้อยก็เกือบปี สังคมอาจจะไปไหนแล้วก็ได้ ซึ่งที่จริงแล้วขบวนการ นั้นทำให้เราต้องมองไปข้างหน้าว่าสังคมจะไปทางไหน ถ้าจะทำการผลิตบัณฑิตเพื่อเป็นการตอบสนอง ของตลาดจริง ๆ ถึงตลาดจะแคบมันก็ต้องนำสังคมอยู่แล้วเหมือนกัน แต่ถ้าเราจะเน้นในจุดนั้นว่าเป็น ผู้เฝ้าในทางความคิด นำสังคม เราก็ติดอยู่กับระบบของมหาวิทยาลัยอันเป็นราชการ ในขณะที่เรามี มหาวิทยาลัยที่เป็นเอกชน ผมยังมองไม่ออกถึงรูปร่างที่แท้จริงของมันว่าอย่างไร โดยส่วนใหญ่แล้ว มหาวิทยาลัยก็ยังเป็นราชการอยู่ การที่ราชการจะบีบโดยแผนพัฒนาโดยเงิน โดยงบประมาณ โดยอะไรต่าง ๆ การที่เราจะตอบสนองความต้องการของตลาดตามแบบสภา มันก็มีอยู่และเป็นสิ่ง ซึ่งครูกรุณาเวลานี้ว่าเราจะทำอย่างนั้นหรือไม่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยบางคนก็อาจจะพูดอย่างนั้น แล้วก็ บอกว่า "แต่" "แต่" นั้นไม่ค่อยจะตั้งทำอะไร ส่วนอาจารย์อย่างผมหรือใครก็อาจจะพูด "แต่" ดัง กว่าตัวที่ "ไม่แต่" มันเป็นเรื่องคานกันอยู่อย่างนี้ในสถาบันในระบบของเรา แต่โดยตรรกของมันเป็นแล้ว

เราจะพูดถึงว่าถ้าตัวนั้นมีเจตนาทำให้เรามีเสรีภาพทางวิชาการ ทำให้ได้ล่ามารถที่จะนำความคิด
เราก็ต้องออกจากระบบราชการ มหาวิทยาลัยจะต้องปลดปล่อยตนเองจากระบบราชการ อันนี้เราก็
ขัดกันเอง ย้อนหลังไปอีกลัก 15 ปี หรือ 18 ปีไม่แน่ ก็มีการพูดถึงเรื่องนี้เหมือนกันส่วนใหญ่เขา
บอกว่าอยากจะอยู่ในระบบราชการ ต้องการเกียรติต้องการความมั่นคง มันคงยังงี้ก็ไม่ทราบเพราะ
ว่าเงินเดือนนิดเดียว แต่ก็ยังมีคนส่วนหนึ่งที่ยังหลงอยู่ในความมั่นคงนั้น

ศ.เจตนา นาควิริยะ

ผมว่าพูดอย่างอาจารย์เล่นหัวมันทำให้เกิดความน่าเกรงขาม ถ้าเมื่อว่ากลุ่มอาจารย์อุดม
ศึกษามีพลังอย่างที่ อาจารย์เล่นหัวว่าจริง ๆ มันคือ กบฏทางปัญญา เพราะฉะนั้นกลุ่มคนกลุ่มนี้จะ
ปกครองยาก ไม่น่าจะจูงเขาได้ แล้วเราคิดหรือว่าเรานั่งอยู่ในห้องนี้ นอกห้องนี้จะเกิด
เมื่อก่อนนี้ยังไม่เกิด แล้วเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่เกิด อาจารย์เล่นหัวทำมาหลายอย่างผมทราบ ในเรื่อง
ขององค์กรที่นอกเหนือไปจากราชการกลุ่มต่าง ๆ ทำนั้นก็ทำมาหลายแล้ว สำเร็จแค่ไหนผมว่ามันคง
ไม่ใช่ที่จะมาพูดกันในวันนี้ เพราะฉะนั้นสิ่งซึ่งเราเห็นอยู่เราคิดว่าเราอยากจะเป็นมโนธรรมใน
สังคม แม้แต่ตั้งลงมาให้อยู่ในแวดวงของคนที่ไม่ดีตัวเรา ก็ยังทำไม่ได้ ผมยกตัวอย่างระบบโชตัส
ซึ่งกลับมาอย่างรุนแรงในมหาวิทยาลัย รุนแรงมากในมหาวิทยาลัยผม จนกระทั่งนักศึกษาบางคน
ไม่ไหวลาออกจากมหาวิทยาลัยก็มี ผมพยายามกับเพื่อนไม่กี่คนพยายามระงับคัดค้าน อยากจะให้
มันเบากว่านี้ให้มันนุ่มนวลกว่านี้ ได้พูดกับนักศึกษาแล้วและพยายามชี้ให้เขาเห็นว่าเราทำสิ่งถูกต้อง
ชี้ให้เขาเห็นเลยว่าเขาถูกต้องอย่างไร ตัวประธานนักศึกษาก็ฟังดี กลับไปพูดกับกลุ่มของตัวเองแล้วก็ยังไม่
มีผลอยู่ดี ผมพยายามจะพูดกับเพื่อนร่วมงานอีกหลายคน โดยเฉพาะผู้ที่รับตำแหน่งบริหาร เขา
อึ้งเยาะผมอยู่ตลอดเวลา ผมชักอะใจแล้วว่าเรื่องนี้คงไม่ได้เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของมันเอง เป็น
การปราบในทางหนึ่งคือ เมินเขาเสียให้เขาอยู่ในระบบโชตัส เขาจะได้ไม่คิดในเรื่องอื่นที่มันอาจจะ
ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงรุนแรงได้ เพราะประวัติดูมันมีอยู่แล้วว่าความเปลี่ยนแปลงที่มาจากนักศึกษา
รุนแรงได้และคุมไม่อยู่ มันเป็นอย่างนี้เขาจะทำอย่างไรก็ปล่อยให้มันเถอะ ปล่อยให้มันเป็นอย่างนี้ต่อไป
ผมพยายามทำเรื่องนี้มา ทำมาแล้วผมเจอต่อ ต่อใหญ่มาก ในที่สุดเพื่อนผมกับผมก็หยุดสักพักหนึ่ง
มาหนึ่งวิเคราะห์ต่อกันก่อนหรือว่าปล่อยไปก่อนจนกว่าต่ออันนี้จะหายไปเอง

อีกเรื่องหนึ่งวิจัย เรื่องวิจัยในขณะนี้มีความเข้าใจผิดกันมากเลยว่าเป็นเลิศทางวิชาการแปลว่าต้องมีเวลาทำวิจัยให้มากที่สุด โดยพรากตัวเองมาจากงานสอนกับการที่ได้สัมผัสกับนักศึกษาโดยตรง ผมว่าเข้าใจผิดและบางคนก็พูดเรื่องอาจารย์ในมหาวิทยาลัยพูดด้วยความปรารถนาดี แต่เวลามันออกมาไม่ได้ออกมาแบบที่กำส้งฝันกันอยู่ แต่จะออกมาในรูปแบบหนึ่งคือว่าไม่ต้องทำอะไรเลยปล่อยเด็กตามลำพังแล้วกัน แล้วโครงการปริญญาเอกทั้งหลายที่ทำงานตั้งขึ้นมาในบางอย่างทำมันมีอะไรจะสอน ไขให้เด็กไปหารายงานมาแล้วเก็บเอาไว้อ่านในปีต่อ ๆ ไป เรายังเป็นผู้ตามอยู่มาก เพราะฉะนั้นผมว่าถ้าจะเดินตามอาจารย์เล่นๆ มันเป็นหนทางที่เดินไปด้วยชวากหนาม มันน่าเดิน ผมเชื่อว่าเขาจะอ้อยเหี่ยวหลาย ๆ อันขึ้นมา ค่อยเบนความสนใจไปจากกลุ่มนี้ที่อยากจะเป็นมโนธรรมจนในที่สุดไม่ได้เป็นมโนธรรม มันเป็นเรื่องของผลสำเร็จบางอย่าง ซึ่งเราคิดว่าความสำเร็จมันเป็นอย่างนั้น ระบบราชการในปัจจุบันมันก็อ้อยเหี่ยวมาแล้วกระโดดที่ 4 ขึ้น 5 ขึ้น เท่ากับคนพิการในสนามรบ ตำแหน่งทางวิชาการที่กระโดดได้เท่ากับตำรวจช่วยแดนที่บาดเจ็บในสนามรบ แขนขาด ขาขาด อ้อยได้มากตลอดเวลา ในที่สุดเราก็ไม่รู้สิ่งที่ผมอยากให้เห็นว่าถ้าเราจะตั้งสมาคมนี้ อย่างที่ทำงานประธานกล่าวไว้แล้วในบทความนี้ ผมอยากจะถามว่ามันจะได้ประโยชน์อะไร ผลประโยชน์ทางรูปธรรมผมว่าคงไม่มี แต่มันจะเป็นสิ่งหนึ่งที่น่าเกรงขาม และถ้าสิ่งนี้ตั้งมันอยู่ในความถูกต้องและความยุติธรรมแล้ว ผมว่ามันก็คุ้มแล้ว ใครที่อยากจะครองอำนาจโดยเด็ดขาดแล้ว ถ้าเผชิญกับกลุ่มนี้และถ้ากลุ่มนี้เอาจริงก็ปราบยาก

ศ.เล่นห้ จามริก

สิ่งที่พูดทั้งหมดในตอนแรกก็เพื่อให้ท่านทั้งหลายรวมทั้งเพื่อน ๆ อาจารย์ที่เข้ามาฟังอภิปรายร่วมกันจะได้ประเมินว่าการที่เราเรียกตัวเราว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยและเป็นสมาคมอุดมศึกษานั้น เราเป็นอะไรแน่ เข้าใจครับว่าเรื่องชวากหนามและตอมิมาก แต่ถ้ามีวิจัยต่อ คงจะหาอะไรไม่ได้ ถ้าเราคิดไม่ออกไม่ไกลออกไปคือ ไม่หลุดพ้นจากตัวเองออกไปมันก็ยาก ยากที่จะทำให้เกิดวิชาชีพที่เป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาอย่างแท้จริง เพราะถ้าไม่หนีจากนั้นแล้วมันก็ยากที่จะทำหน้าที่ จะสอนก็ดี วิจัยก็ดี ที่จะลดช่วงให้เกิดคำถาม ตั้งคำถามการศึกษาการสอนให้เกิดความหมายขึ้น ยากมาก ๆ ที่ผมพูดมาทั้งหมดนี้ในประการแรก เพื่อที่จะให้เกิดความตระหนักว่าการที่ครูบาอาจารย์จะต่อสู้กันต่อสู้เพื่ออะไร ผมยกตัวอย่างประมาณ สัก 3 - 4 ปี คงจำกันได้สภาอาจารย์ทั่วประเทศคัมมาประชุมร่วมกันทุกมหาวิทยาลัยมาประชุมร่วมกันต่อสู้เพื่อให้ ซี ของอาจารย์เพิ่มขึ้น และอาจารย์คณะนี้มี (คณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ. - บ.ก.) มีบทบาทมาก และผมก็ถามว่า

เดี๋ยวนี้สภาพอาจารย์คิดได้แค่นี้หรือ คิดได้แค่ต่อสู้เพื่อ ชีเท่านั้นเอง และในการต่อสู้ก็ยกเหตุผล เอาตัวไปเปรียบเทียบกับ จปร. ก็มี และในเมื่อเราลดตัวไปเปรียบเทียบกับแล้ว เราจะเอาตัวให้เหนือกว่าเขาได้อย่างไร คือเรามองไม่เห็นว่าเป็นเหนือกว่าคนเหล่านั้นอย่างไร สิ่งที่ผมพูดทั้งหมดเพื่อให้เรามองเห็นว่าจริง ๆ แล้วเรามีอะไรที่ควรจะมีศักดิ์ศรีกว่ากันเท่านั้นเองที่ผมพูดมาทั้งหมด เรื่อง ขวากหนามเรื่องตอมิแน่นอน แต่ในประการสำคัญอย่างยิ่งเมื่อเห็นแล้วจะได้ร่วมกันต่อสู้เพื่อเป้าหมายที่มีความหมายขึ้น เรื่อง ทีวี ผมเห็นด้วย ผมไม่ได้ว่าไม่เห็นด้วย เป็นเรื่องผลประโยชน์ฐานะการทำงานหากิน อันนี้เป็นเรื่องของมนุษย์ธรรมดา แต่ผมอยากให้อาจารย์เหนือมนุษย์สักชนิดหนึ่ง จะได้ใหม่ แค่นั้นเอง และถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วการรวมกำลังคนเป็นสภาอาจารย์หรือว่าสมาคม การต่อสู้มีเป้าหมายที่สร้างสรรค์คือ นอกเหนือไปจากเรื่องซี เรื่องเงินเดือน หรืออะไรต่ออะไรพวกนั้น เท่านั้นเอง เพราะมีฉะนั้นแล้ว เราก็มองไม่เห็นว่าจะต่อสู้ไปเพื่ออะไร นอกจากมองกันแค่นี้เรื่องซี ซึ่งในแง่นี้แล้วท่านคงจะทำได้เหมือนกัน แนวทางนี้ก็ได้สร้างปฏิกริยาในหน้าหนังสือพิมพ์เยอะ เราเทียบเลยว่า ครูประจำบาลอย่างน้อยที่สุดเขามาทำงานอย่างน้อย 6 - 7 ช.ม. แต่อาจารย์ในมหาวิทยาลัยอาจจะน้อยกว่าด้วยซ้ำไป เพราะเราไม่สามารถที่จะบอกว่าการสอนการวิจัยมันดีกว่าครูประจำบาลแค่ไหน เราบอกไม่ได้เพราะเรามองตัวเองไม่ได้ มันเป็นปมซึ่งผมอธิบายว่ามันเป็นปัญหาภายในวิชาของอาจารย์อุดมศึกษาเอง นั่นประการหนึ่ง

ประการที่สองผมอยากจะชี้ให้เห็นว่าสภาอาจารย์ก็อย่างนั้น ๆ ในปัญหาที่ แต่เรามีสมาคมอาจารย์อุดมศึกษาแห่งประเทศไทยมันควรจะมีส่วนเหนือกว่าสภา อาจารย์หรือเปล่า ถ้าไม่มีอะไรเหนือกว่าหรือซ้ำซ้อน ดังไปทำไมกัน มันน่าจะมีส่วนมากกว่านั้น คือถ้าเรามองไม่เห็นมโนธรรมที่ ก็ยากที่จะทำให้สมาคมนี้เกิดความนับถือ นี้คือประเด็นที่สอง

ในประเด็นที่สาม กฎทางปัญญา อาจารย์เจตนา พูดถึง ผมคิดว่า พูดไปแล้วบางทีอาจจะมองเห็นความรุนแรง คือ เราเริ่มมองแล้วว่าสิ่งซึ่งผมพูดหรือสิ่งซึ่งเราควรประพฤติปฏิบัติมันกลายเป็นอุปสรรคในสังคมไทยไปเสียแล้ว สิ่งซึ่งมันหย่อนยานกลายเป็นสิ่งซึ่งปกติธรรมดา ตรงนี้ผมว่าเป็นปัญหาหรือวิกฤตทาง Spiritual Crisis ไม่ทราบจะเปลอย่างใด คือ ผมกลับมองเห็นว่าสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติทุกวันนี้คือสิ่งซึ่งปกติ ในคำสอนทางพุทธศาสนาคุณพระไตรปิฎกพูดถึง ทุกข์ อนิจจัง อนัตตา ความเปลี่ยนแปลง ความไม่ยั่งยืน อันนี้คือ ความปกติ แต่ทุกวันนี้ทางสังคมบอกความเปลี่ยนแปลงคือสิ่งซึ่งไม่ปกติ ใครที่จะพยายามให้เหตุผลของความเปลี่ยนแปลงที่เป็น เหตุผลกลายเป็นกฎ

ฉันนี่ผมคิดว่าไม่ได้โต้ตอบอาจารย์เจตนา แต่ผมอยากจะสะท้อนลภาวะวิกฤตกาลของสังคมไทย และผมก็ไม่อยากเห็นอาจารย์คล้อยไปกับกระแสแล้วอะไรปกติอะไรไม่ปกติ สิ่งซึ่งผมคิดผมทำมันธรรมดาที่สุด ไม่ได้เป็นกฎไม่ได้เป็นเรื่องอะไรเลย และผมคิดว่าผมเป็นนักต่อสู้ที่ค่อนข้างจะน้อยที่สุด ผมไปทำอะไรมีแต่คนผลักดันผมให้ไปทำทั้งนั้น ผมไม่ได้ไปทำเองเลย แต่เมื่อไปทำแล้วปรากฏว่าคนที่จริงผมผลักดันผมหาหมด / ทุกที่ไปทุกเกมส์ไป อันนี้เป็นความจริงเลย ในชีวิตผมในประสบการณ์เป็นอย่างนั้น เพราะฉะนั้นผมจึงเรียนรู้เรื่องคนเรื่องมนุษย์ตั้งแต่ 14 ตุลาคม และ 6 ตุลาคม เป็นลำดับมา อันนี้ผมคิดว่า ผมเรียนรู้มาไม่ใช่เพื่อตัวเองหรือไปปราบปรามใคร แต่ผมถือว่าอันนี้คือ สิ่งสะท้อนลภาวะวิกฤตในทางจิตใจในทาง Spiritual ของสังคม เราเริ่มในสิ่งซึ่งเราเรียกว่าอะไร moral courage เมื่อกี้ผมพูดว่า อาจารย์อุดมศึกษาเป็นผู้สอนศิษย์ แต่ไม่ใช่เป็นผู้สอนธรรมดา เป็นผู้สอนที่มีหลักการ ลูปก็คือว่า ถ้าเราถามตัวเองในสิ่งนี้ ตอนสิ่งนี้ไม่ได้มันก็ยากที่ก่อให้เกิดความหมายของการเป็นอาจารย์อุดมศึกษา

ความหมายของการตั้งสมาคม รวมทั้งของความหมายต่อสิ่งซึ่งเราคิดว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรควรไม่ควร ถูกครั้งที่เราพูดว่าอะไรควรเราจะคิดว่าผิดปกติ ตรงนี้ผมถือว่าเป็นปรากฏการณ์ของสังคมไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของทั้งหมด ซึ่งน่าจะคิดและผมเชื่อว่าสมาคมที่น่าจะทำอะไรได้สักอย่าง ขอขอบคุณครับ.

ศ. ระวี ภาวิไล

ขอบคุณอาจารย์เสน่ห์ ครับ ท่านผู้อภิปรายก็เสร็จแล้ว ผมยินดีที่ท่านสามารถจะ
ให้ข้อคิดเห็นในเวลาสั้น ๆ ที่ท่านพอมีเวลาได้ อาจารย์เสน่ห์พูดถึงเรื่องที่ว่า สมาคมอาจารย์
อุดมศึกษาน่าจะมีอะไร เสนอแนะอย่างสภาอาจารย์หรือสภาคณาจารย์ ผมบอกได้เลยว่า
สภาอาจารย์หรือสภาคณาจารย์ การที่วากฎข้อบังคับหรือระเบียบของเขานั้น ฝ่ายบริหารของ
มหาวิทยาลัยเป็นผู้ร่าง และเข้าใจว่ามันต้องสะท้อนอะไรที่สอดคล้องกับทรวงมหาวิทยาลัย
แต่ว่าข้อบังคับของสมาคมอาจารย์อุดมศึกษานั้น คณะผู้ก่อตั้งสมาคมอาจารย์อุดมศึกษาเป็นผู้
คิดขึ้นมา เพราะฉะนั้น มันไม่มีเจตนาแอบแฝงใด ๆ ที่จะให้องค์การนี้เป็นเบี้ยล่างของใคร
ผมคิดว่าตรงนี้เป็นข้อสำคัญที่ควรจะต้องตระหนักไว้ด้วย สมาคมนี้อิสระได้อย่างสิ้นเชิง คำว่า
spiritual ท่านพุทธทาส แปลว่าจิตวิญญาณ คำว่า moral courage อาจจะแปลว่า
ความอาจหาญทางจริยธรรม ขอเชิญที่ประชุมเลยครับ ใครจะมีข้อคิดหรือมีปฏิกริยาต่อ
เรื่องนี้ เชิญครับ

ผมคิดว่า ผมได้ทำหน้าที่สมบูรณ์หมดแล้ว คือได้จัดแจงให้โอกาสผู้ที่อภิปรายได้
โต้ตอบกัน และมีการโต้ตอบจากเรา เวลาเราก็หมดแล้ว หนึ่งชั่วโมงนี่คงเป็นหนึ่งชั่วโมง
ที่มีคุณค่ามากพอใช้ เพราะมีเนื้อหาเป็นประโยชน์ มีอะไรที่จะฝากเอาไปคิดต่อและในแง่ของ
สมาคมอาจารย์อุดมศึกษา ผมก็ขอบอกว่า สมาคมจะดำเนินการให้มีการแลกเปลี่ยนทาง
ความคิดให้ขยายวงมากขึ้น เพื่อจะได้ นำการเปลี่ยนแปลงในสังคมมาโต้ตอบ